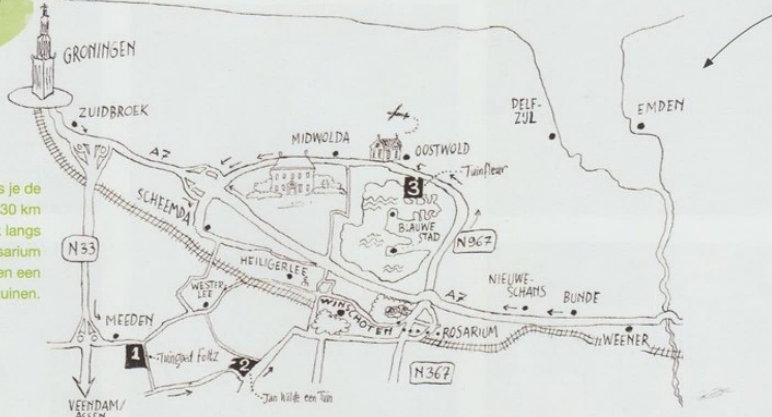

**UNIEKE
EPIMEDIUM-
ROUTE**

Niet missen! Als je de hele route van ca. 30 km volgt, kom je ook langs het beroemde Rosarium in Winschoten en een aantal slingeruinen.

Elfjes kijken

Geen idee wat je kan met een schaduwtuin? Laat je dit voorjaar inspireren tijdens een unieke Epimedium-route. De tocht voert je langs Groningse herenboerderijen, bloeiende koolzaadvelden, een groot natuurgebied en drie heel verschillende bezoektuinen met een grote collectie Epimediums, ofwel elfenbloemen, die het geweldig doen in de schaduw.

FOTOGRAFIE SIETSKES DE VRIES TEKST RENÉE KWAK

GEZAMENLIJKE PASSIE

Ze hebben allemaal een zwak voor Epimedium, een frêle, onweerstaanbare schaduwplant. **Andries Bierling en Bob Foltz** (Tuingoed Foltz) als kwekers, **Jan Steenweg** (Jan Wilde een Tuin) als liefhebber van natuurlijk tuinieren en **Rika van Delden** (Tuinfeur) als plantengek. En zoals dat gaat met mensen met dezelfde passie, maakten ze al snel kennis met elkaar. Zo ontstond op kwekerij Tuingoed Foltz, pleisterplaats voor plantenliefhebbers, vorig jaar het plan om een Epimediumroute te organiseren. 'De elfenbloem is aan een opmars begonnen,' zegt Andries Bierling. 'Terecht, want het is een geweldige schaduwplant die veel verschillende verschijningsvormen kent.'

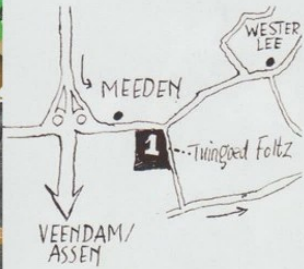
H&G seizoen

WAT Fiets/autoroute langs drie bijzondere tuinen met Epimedium in de hoofdrol. **WAAR** In de provincie Groningen, bij kwekerij Tuingoed Foltz in Meeden, bezoektuinen Jan Wilde een Tuin in Westerlee en Tuinfeur in Oostwold. **WANNEER** Elk weekend in mei van 10.00 tot 17.00 uur, met als feestelijk hoogtepunt de Epimedium- en Eénjarige dagen op 20 en 21 mei bij Tuingoed Foltz. **LENGTE** Route langs de drie tuinen is 15 km, het hele rondje is ca. 30 km. **START** Kan bij elke tuin, er ligt bij alle drie een routekaart klaar. Ook kun je op de drie adressen iets drinken en eten.

Epimedium brevicomu

H&G seizoen

ADRES 1
TUINGOED
FOLTZ

Daar staan ze in de bostuin, fragiel en mysterieus, als in een sprookje, belicht door gefilterd zonlicht

**EPIMEDIUMLIJSTJE
VAN TUINGOED FOLTZ**

BESTE BODEMBEDEKKER:

'Moonlight.' 'Compact, snelgroeiend en licht elke schaduwplek op met zijn wit/zachtgele kleur.'

LEUKSTE NIEUWE: 'Korin.'

'Diep bordeauxrood, een rijk bloeiende schoonheid.'

MEEST BETOVERENDE: 'Fire Dragon'.

'Heeft lange sporen en een zachtgele/roze kleur.'

BETROUWBAARSTE: 'Alle soorten Epimedium grandiflorum zijn supersterk.'

IN POT EN KUIP: 'De meeste, maar in elk geval alle soorten Epimedium pinnatum.'

TROTST OP: 'Teebob.'

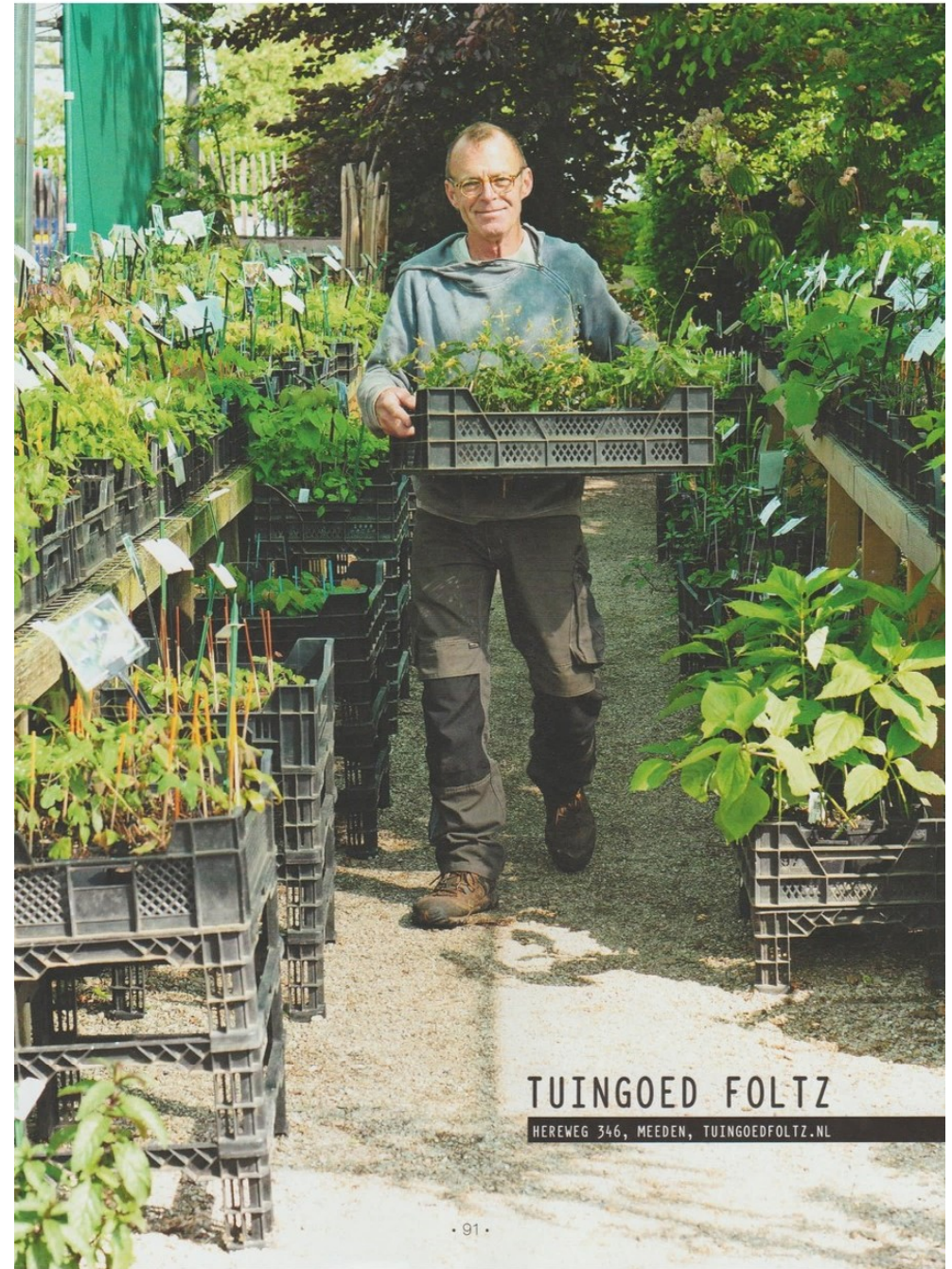
'Een grootbloemige zaailing, gekregen van de Franse kweker Thierry Delabroye. Met lange sporen, een zachte kleur en fraai getekend blad.'

Begin bijvoorbeeld bij Tuingoed Foltz, waar ze een van de grootste collecties Epimediums van Nederland hebben. Deze kwekerij is sowieso een feest om te bezoeken. Zodra je het erf oprijdt krijg je het gevoel in Frankrijk te zijn beland. De monumentale Groningse boerderij en het erf met veel oude bouwmaterialen geven de plek een romantische uitstraling. Het terrein is immens (4 ha) en omvat naast de kwekerij ook tuinen en een parkachtig achterland waarin een graslabyrint is gemaaid. Om de elfenbloemen in het 'wild' te zien, loop je naar de bostuin. Onder de opgesnoeide bomen staan ze: talloze elfjes met knikkende bloemen, alsof ze aan een vishengel hangen. Fragiel en mysterieus, als een heus elfenbos waar het gefilterde zonlicht zachtjes op de planten schijnt. Pas van dichtbij zie je hoe verschillend ze zijn. 'Daar viel ik meteen voor,' zegt kweker Bob Foltz.

Toen hij tien jaar geleden begon met schaduwplanten trok Epimedium al zijn aandacht. 'De verschillende bladvormen en bloeiwijze, zo subtiel en mooi. Elke plant is anders. De bladeren zijn rond, langwerpig, puntig, gekarteld, gespikkeld, bont. Het kleurenspectrum van de bloemen is ook heel breed, van bijna zwart tot wit en alles ertussenin. Er zijn er ook die meerdere kleuren in één bloem hebben. Ze zijn groenblijvend of bladverliezend, bodembedekkend of juist mooi alleenstaand. En super makkelijk. Je hoeft ze niet te steunen, de meeste groeien niet heel snel, slakken houden er niet van en ze doen het op plekken waar andere planten allang zijn afgehaakt, zelfs in de droge schaduw. Als de grond maar humusrijk en goed doorlatend is.'

Opvallend is dat de prijzen van de planten erg verschillen, ze zijn er van € 3 tot € 25. 'Dat komt omdat sommige langzaam groeien,' legt Bob uit. 'Om ze te vermeerderen moeten we ze uit de grond halen en scheuren, want stekken lukt niet en zaaien is heel specialistisch werk. Dat kost allemaal veel tijd. Ik sta bij gespecialiseerde kwekers op een wachtlijst, voor nieuwe soorten.'

Heb je tips voor een beginnende liefhebber? Bob: 'Let vooral op het blad, want in een schaduwtuin draait alles om bladvormen. Dat maakt zo'n tuin boeiend. Kies een paar verschillende, dan kun je ze goed vergelijken. Persoonlijk houd ik erg van donkere bloemen, wijnrood of donkerpaars met iets lichts erin zodat de kleur beter uitkomt.'

TUINGOED FOLTZ

HEREWEG 346, MEEDEN, TUINGOEDFOLTZ.NL

ADRES 2
JAN WILDE
EEN TUIN

'Als ze bloeien en het waait... zo betoverend.
Het zijn echt net elfjes, heel feeëriek'

FAVORIETEN VAN JAN

'LILAC SEEDLING'. 'Teer, lila-achtig bloemetje, zo mooi. Moet je in het echt zien.'
'CANDY HEARTS'. 'Groen blad met een rood randje, verkleurt in de winter naar violet. Bloeit wit/lavendel.'
'AMBER QUEEN'. 'Geel met een oranje randje, heel bijzonder. Geel en oranje bloeiende zijn de makkelijkste, tenminste in mijn tuin. Die zijn vaak ook goedkoop. En hoe goedkoper, hoe makkelijker, is mijn ervaring.'

Vanaf Tuingood Foltz is het een klein kwartier fietsen (of een paar minuten met de auto) naar het tweede adres op de route: Jan Wilde een Tuin, een bijzondere naam voor de tuin van een bijzondere eigenaar, Jan-Willem Steenweg. Met zijn partner Henri verhuisde hij in 2005 van Delft naar Westerlee. In het Groningse was alle ruimte om een natuurlijke tuin te beginnen, een wens die hij al lange tijd koesterde. Als voormalig student aan de tuinbouwschool en medewerker van de bibliotheek had Jan veel kennis vergaard die hij eindelijk in de praktijk kon brengen. Het resultaat is overweldigend. Omgeven door een eikenwal ligt een natuurtuin van maar liefst 8000 m², midden tussen de hennep- en aardappelvelden. Je kunt je niet voorstellen dat dit ooit een verwaarloosde jaren 70-tuin en een weiland waren. Slingerpaadjes brengen je via de uitbundige siertuin met grassen en vaste planten en een natuurlijke vijver naar het elfenbos. Daar staan ze, meer dan 100 soorten Epimedium onder eiken, dennen, esdoorns en kastanjes. In 2010 begon hij ze te verzamelen. 'Als ze bloeien en het waait... zo betoverend. Het zijn echt net elfjes, heel feeëriek.' De betovering begon met Epimedium 'Lilac Seedling', die hij in een tijdschrift had gezien. Omdat ze nergens te vinden was, kocht hij andere soorten. Zo groeide de collectie, sinds enkele jaren aangevuld met zijn favoriet 'Lilac Seedling': 'Die moest ik gewoon hebben.'

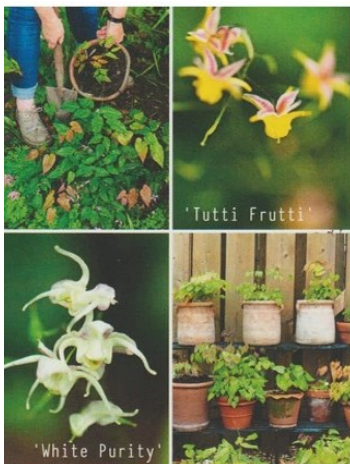
Jan combineert elfenbloem het liefst met inheemse wilde planten als witte klaverzuring (*Oxalis acetosella*), laag siergras (*Carex*), veldkers (*Cardamine trifolia*) en varens. 'Daar groeien ze mooi tussendoor.' De bloemen variëren van heel klein (speldenknop) tot de grootte van een euro, de kleuren van roze naar lila, van geel naar oranje, van wit naar donkerrood. 'Sommige bloemen zitten onder het blad, daarom knip ik begin februari wat blad af zodat je de bloemen beter kunt zien. Het blad is trouwens erg mooi, soms heeft het een rood randje of is het gekarteld. Heel verschillend.'

Niets is recht in deze tuin, Jan heeft alles op een organische manier aangelegd, zonder vooraf bedacht plan. 'Ik loop dwars door het bos en zo ontstaan vanzelf kronkelpaadjes. Als ik een border wil gooi ik wat takken neer en daartussen zet ik planten.' Die ongedwongen, natuurlijke sfeer sluit mooi aan bij de uitstraling van Epimedium. Jan: 'Niet om zweverig te doen, maar ik heb iets met het elfenbos. Je voelt je veilig, omsloten door bomen. Het straalt een en al rust uit. Overal zijn plekje waar je even kunt gaan zitten en genieten.'

JAN WILDE EEN TUIN

ONTSLUITINGSWEG 7, WESTERLEE, JANWILDEEENTUIN.BLOGSPOT.COM

'Tutti Frutti'

'White Purity'

ADRES 3
TUINFLEUR

'Als schaduwplantengek kun je niet om Epimediums heen. Ze zijn onverwoestbaar'

3 TIPS VAN RIKA

'De 'gewone' elfenbloemen kunnen woekeren, daar heb je snel een grote pol van. Wil je dat niet, begin dan met een Chinese soort, die groeien trager is mijn ervaring. Voor een kleine tuin zou ik een bijzondere kopen, 'Night Mistress' bijvoorbeeld. Die wordt ook niet zo groot.'

'Elfenbloemen zijn mooi in combinatie met longkruid (Pulmonaria), Jan-op-de-preekstoel (Arisaema) en voetblad (Podophyllum). Ik let altijd op verschillen in bladvorm.'

'Koop verschillende soorten, ze breiden zichzelf ook uit.'

Via Winschoten gaat de route verder langs Oldambtster 'kasteelboerderijen', houtwallen, citroengele koolzaadvelden, de nieuwe natuur rond het Oldambtmeer (Blaauwe Stad), richting Oostwold waar Tuinfleur ligt, de bezoektuin van Rika van Delden. Haar tuin grenst aan het meer en het natuurgebied, dat tot 2005 braakliggende akkergrond was. Rika is blij met het nieuwe uitzicht. 'We hebben achter in de tuin een bankje op de dijk gezet. Bezoekers kunnen er uitkijken over het water en het vogeleiland.' Een welkome pauze in deze tuin van 6000 m² waar zo veel is te zien dat het je bijna duizelt. In de slechts 15 meter brede maar 400 (!) meter lange tuin zijn 13 grote tuinkamers allemaal verschillend ingericht, van formeel tot natuurlijk. Omgeven door 4 kilometer beukenhaag, gesnoeid in allerlei vormen. 'De hobby van mijn man,' lacht Rika. 25 jaar geleden begon ze met tuinieren, gewoon zonder plan. 'Ik doe alles op gevoel.' Inmiddels is Tuinfleur uitgedroefd tot een plek die ver over de landsgrenzen bekend is. Bezoekers uit de halve wereld komen langs.

Favoriet is de Rariteitenkamer, een bostuin met bijzondere schaduwplanten. Hier staan ook haar geliefde Epimediums, ruim 100 soorten aan weerszijden van een lange, smalle vijver waar alleen groen kroos in groeit. 'Dat groen staat zo mooi bij de bladplanten,' vertelt Rika. 'Soms zorgt het wel voor verwarring, er zijn al mensen geweest die dachten dat ze er overheen konden lopen.' De kleurrijke elfjes piepen tussen het groene blad van andere planten door. 'Als schaduwplantengek kun je niet om Epimediums heen, ik verzamel ze al sinds 1991. Ze zijn onverwoestbaar. Het is echt een superplant waarvan je het hele jaar door geniet.' Op zoek naar nieuwe soorten speurt Rika door catalogi, struint ze op internet en maakt ze elk voorjaar een trip langs gespecialiseerde kwekerijen in België en Frankrijk. 'Die geelroze, 'Tutti Frutti', komt uit Frankrijk. Dat vind ik zo'n schatje vanwege zijn zoete kleur. Ik ben heel trots op dit exemplaar, want ik heb 'm nog nooit ergens anders in Nederland gezien.'

Rond het huis staan overal potten, ook gevuld met Epimediums. 'Als ik een soort zie die ik nog niet ken moet ik hem hebben. Vorig jaar zomer heb ik er nog een aantal gekocht. Die zet ik dan tijdelijk in een pot, want ik wil midden in het seizoen niet in de schaduwtuin gaan zitten wroeten. Bovendien doen ze het in een pot ook geweldig.'

H&G seizoen

TUINFLEUR

NIEUWEG 34, OOSTWOLD, TUINFLEUR.NL

Epimedium in het kort

- > Oorspronkelijk uit Azië. Veel nieuwe soorten komen nog steeds uit China en Japan.
- > Geschikt voor schaduw/halfschaduw.
- > Houdt van humusrijke, goed doorlatende grond.
- > Groenblijvend of bladverliezend.
- > Hoogte varieert van 10 cm tot bijna een meter.
- > Veel verschillende verschijningsvormen, in kleur, vorm en textuur.
- > Sterk, valt niet om, gezond en vrijwel geen last van slakken.
- > Snoeien is niet nodig, eventueel in het voorjaar wat blad wegknippen zodat je de bloemen beter ziet.
- > Soms nog een tweede bloei in de nazomer/herfst.
- > Combineer met planten die niet te veel concurrentie opleveren en een andere bladvorm hebben.